

C İ L T 1

S A Y I 1

Y I L 2019

AKADEMİK TARİH VE ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

ATAD

JOURNAL OF ACADEMIC HISTORY AND STUDIES

V O L U M E 1

I S S U E 1

Y E A R 2019

Aslı Güler

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9725-2308>

Kitap İncelemesi: B. J. Odeh, Lübnan' da İç Savaş, çev. Yavuz Alogan, İstanbul: Belge Yayınları,1986, 351 Sayfa.

Atf yapmak için: Aslı Güler, "Lübnan' da İç Savaş", B. J. Odeh, *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 1, (2019), s. 112-116.

Geliş Tarihi: 25.12.2019 – Yayına Kabul Tarihi: 27.12.2019

ATAD

Çevrimiçi (online) erişim için <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataddergi>

ATAD

Lübnan'da İç Savaş,

B. J. Odeh, çev. Yavuz Alogan, (İstanbul: Belge Yayınları, 1986), 351 Sayfa.

B. J. Odeh'in kaleme aldığı Lebanon: Dynamics of Conflict başlıklı eseri dokuz bölümden oluşmaktadır. Lübnan'da iç karışıklıklar Birleşik Devletler ve Britanya'nın siyonist bir devlet olarak Filistin bölgesinde İsrail'i kurmasıyla baş göstermiştir. İsrail'e karşı kurulan Filistin Kurtuluş Örgütü zamanla Lübnan içlerine yayılmış ve İsrail-Filistin saldırılarında Lübnan büyük zararlar görmüştür. Lübnan Ulusal Hareketi'ni kuran Durzi lider Cumblat zamanla Pan-Arap görüşünü benimseyerek Filistinliler yanlısı bir politika izlemiştir. Bu politikaya karşı Lübnan cephesi ise Maruni Hristiyanlar tarafından oluşturulmuştur. Bu cephe Filistinlilerin İsrail'e karşı Lübnan'dan yaptığı saldırılardan şikayetçi, kendileriyle alakalı olmayan bir durumun içerisinde yer almaktan rahatsız olmuşlardır. Bu doğrultuda farklı etnik yapı ve siyasi özelliklerle de dini karakterlerin çatıştığı Lübnan, kendini iç çekişmelerin içinde bulmuştur. Bugün dahi Lübnan üzerine araştırma yapmak isteyen okurların göz atması gereken değerli bir kaynak konumundadır.

"Lübnan ve Onun Arap Ortamı" başlıklı ilk bölümde yazar, Lübnan coğrafi özellikleri hakkında bilgi vermiştir. Lübnan politikalarına ışık tutacak mahiyette olan 1940'ların sonundan itibaren Arap politikalarına değinmenin yerinde olacağını belirten yazar, Filistin ve bu bölge üzerindeki dış devletlerin izlemiş olduğu politikaları ele almıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan beri Filistin'de sömürgeci güç olan Bileşik Devletler ve Büyük Britanya'nın, bölgede bir İsrail devleti kurma girişimleriyle burada kurulan siyonist varlıkla sömürgeciliği

* YL Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, SBE, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ABD, gulerasli01@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9725-2308>

Lübnan'da İç Savaş

bölgede muhafaza etme çabaları ve Arap dünyasına boyun eğdirmek için çeşitli politikalara başvurulduğu anlatılmıştır.

Siyonist varlığın yaratılmasının ardından Filistin mültecilerinin topraklarını koruması adına pek çok örgütün ortaya çıktığı anlatılmıştır. Bunlardan biri olan Filistin Kurtuluş Örgütü'nün faaliyetlerine yer verilmiştir. Karargâhı Suriye'de bulunan Fetih adlı kuruluşun başta Yaser Arafat olmak üzere diğer örgüt üyelerinin Filistin birliklerini Ürdün, Lübnan ve Gazze'den İsrail'e saldırıya yönlendirdikleri anlatılmıştır. Lübnan'ın zamanla FKÖ ve İsrail arasındaki çatışmalardan gördüğü zararlara yer verilmiştir. Lübnan iç savaşını şekillendiren sebeplerin Filistin'in Lübnan'da var olmasına karşılık sağ kanat ve sol kanadın tutumları olduğuna değinilmiştir.

"Hristiyan ve Müslüman Mit'leri Karşı Karşıya" başlıklı ikinci bölümde 1958 krizinin ardından pek çok yazarın "Lübnan" modelini ele alarak "modernleşme" hakkında yöntemlerine yer verilmiştir. İkrarcı (çeşidi mezheplerin kendi nüfuzlarına göre temsil edildikleri bir yönetim şekli) yönetim tarzının olduğu Lübnan'da Kemal Salibi ve Frank Staokes gibi yazarların iç savaşlar ve krizleri ele alırken Müslüman ve Hristiyan kategorileri kullanması ile dini faktör oluşturmaya çalıştıklarını görmekteyiz. Salibi'nin aynı zamanda Hristiyan ve Müslümanları iki ayrı kültür ve toplum olarak görmesi; Hristiyanları modern, Müslümanları ise geleneksel olarak nitelemesinin ardından 'Müslüman toplumun bir kısmı çatışmaya eğilimli' sözleri üzerine modernleşme kalıbından saptırılmasına karşılık yazarın tepkilerine yer verilmiştir. Yazar, Salibi ve onun temsilcisi olduğu akademik çevrelerce İsrail ve Batının bu iç savaşları daima Hristiyan-Müslüman çatışması olarak göstermesine yol açtığını ve İsrail'in bu krizleri gerçek yapısının gizlediğini ileri sürmüştür. Modernleşmenin iki farklı türler arası etkileşimle de mümkün olduğunu belirtmiştir.

"Politik Tarih: Osmanlı Dönemi'nden Bağımsızlığa" başlıklı üçüncü bölümde Lübnan Dağı'nın kuzeyinde Maruniler ve güneyinde Durzilerin yaşadığı ve zamanla iki toplumun etkileşimi ile bölgenin oluşumuna değinilmiştir. Durzi dininin ortaya çıkışına değinilen bölümde Lübnan tarihinde önemli rol oynayan Tonnuklar, Arslanlar, Maanlar, Cumblatlar gibi ailelere yer verilmiştir.

I. Selim'in Memlükleri 1516'da Suriye'de uğrattığı yenilginin ardından feodalizmin Dağ'da kurumsallaştığı anlatılmıştır. I.Selim'in Maan ailesinden Fakhr-ed-Din'e "Dağın Sultanı" adını verdiğine değinilmiş ve Fakhr-de-Din'in torunu II.Fakhr-ed-Din'in Dağ ile Şuf'u birleştirmesi ile oluşan Lübnan Dağı Emirliğı anlatılmıştır. Emirlik içinde mevcut iki sosyo-ekonomik grup olan toprak ağası ve köylülerin arasındaki çatışmalara yer verilmiştir. Durzi toprak ağaları ve Maruni toprak ağalarının emirlik için vermiş oldukları mücadelelerin bir dizi olarak yer aldığı bölümde 19.yy'a geldiğinde Lübnan'ın iç boğuşmalarla nasıl parçalandığı anlatılmıştır. Fransa'nın politik ve ekonomik çıkarlarına uygun gördüğü Lübnan Dağı'nı 1915 yılına geldiğinde Osmanlı'ya karşı ayaklanmasına değinilmiştir. Bunun ardından Lübnan ve Suriye'nin Fransa sömürgesi durumundan bağımsızlığa giden yolu yazarın ekonomik, politik ve dinsel olaylarla bir bağlam halinde satırlara işlediğini görüyoruz.

"Lübnan'ın Politik Ekonomisi: 1943-1974" başlıklı dördüncü bölümde bağımsızlık sonrası Lübnan ekonomisi değerlendirilmiştir. Sayısal verilerden yararlanan yazar ekonomide gelir dağılımının eşit olmadığına değinmiştir. Tarım ve endüstride meydana gelen gelişmelerin artmasının eşitsiz gelişme ile başarısız sonuçlara yol açtığını belirtmiştir.

"İkrarcı devlette politika:1943-1974" başlıklı beşinci bölümde mevcut rejimler ve partilere yer verilmiştir. 1951 seçimlerinde Lübnan Komünist Partisi'nin (LKP) işçiler, küçük burjuvalar, öğrenciler ve aydınlar tarafından büyük bir ilgiye sahip olduğundan bahsedilmiştir. Huri rejimine karşı olan bu partinin tabanı sağlam olsa bile bir başarı sağlayamadığı anlatılmıştır. Huri rejimine karşı Lübnan Antonis Saadeh tarafından kurulan Suriye Milliyetçi Partisi'nin (SMP) 1949 darbe girişimiyle rejime verdiği büyük zarar ve sarsıntıya yer verilmiştir. SMP'nin hızla yayılması (Suriye, Filistin, Lübnan, Ürdün) sonucunda hükümetin endişeye kapılması ile partinin kapatıldığı anlatılan kitapta Saadeh'in Suriye'ye kaçtığı ifade edilmiştir. Saadeh'in yakalanıp Lübnan'da idam edilmesinin ardından rejime karşı devam eden parti muhalefeti anlatılmıştır.

Lübnan'da İç Savaş

"Sağ Kanat Saldırısı:1975" başlıklı altıncı bölümde Lübnan Ulusal Hareketi'nin (LUH), sağ kanatta bulunan ve müttefiklerinin kurulacak olan hiçbir kabinede yer almaması için yaptığı çalışmalara yer verilmiştir. Hareket, LKP'nin kabine dışında kalması için Suriye'den arabuluculuk istemesine yer vermiştir. Suriye'nin arabulma çabalarının başarısızlığa uğramasının ardından Suriye devlet başkanı Hafız Esad ile görüşmeye gittiğinden bahsedilmiştir. Bu duruma tepki gösteren sağ kanat, LKP'nin kabineye girmemesi durumunda Lübnan'ı 'Kıbrıslaştırma' (ülkenin bölünmesi ve olayın uluslararası boyutları ulaştırılması) yönünde harekete geçeceği ve askeri gücünü kullanmak için hamle beklediği anlatılmıştır. Askeri gücüne güvenen LKP, kabineye katılımını garantiye almak amacıyla silah gücü kullandığı anlatılmıştır.

"Sol Kanat Saldırısı:1976" başlıklı yedinci bölümde *LUH'nin sağ kanadın Maruni* konumuna yükselme amacıyla her türlü yeni bir savaşa hazırlanmakta olduğu düşüncesine yer verilmiştir. Sağ kanat girişimine karşılık Suriye inisiyatifinden yararlanmak istediği belirtilmiştir. Suriye'nin ise amacı Lübnan'da barışı sağlamak değil de kendi sınırları içerisinde ilerici bir politik sistemin kurulmasına engel olmak istemesi anlatılmıştır. Suriye ve sağ kanadın girişimleri ile ilerici reformlara engel olunmaya çalışıldığı anlatılan bölümde Suriye'nin iç işlerine müdahalesi ile bölgede kendi başkanlık adayı Sarkis'in seçilmesi ile Lübnan'da oynadığı rolü pekiştirmiştir.

"Suriye İşgali: 1 Haziran 1976" başlıklı sekizinci bölümde LUH ve Direniş'in, Lübnan'ın bölünmesini ve ideolojisini parçalamak isteyen İsrail ve Suriye'nin planıyla karşı karşıya geldiği belirtilmiştir. Suriye, kendi ülkesindeki rejimi tehdit edebilecek her türlü temel değişime karşıydı ve Lübnan'a müdahale etmesinin nedeni de buydu. Suriye'nin yeni konumu ile LUH'nin gösterdiği direniş anlatılmıştır. Devrimci hareket için 1 Haziran 1976'da işgale girişen Suriye'nin sağ kanat tarafından desteklendiği, bunun yanı sıra uluslararası alanda Fransa ve Birleşik Devletleri'nin de Suriye'yi desteklediği anlatılmıştır. Silahlarını Suriye'den alması nedeniyle Suriye ile bağlarını koparamayacağına değinilen bölümde askeri bakımdan yetersiz olan LUH'nin işgal öncesi kazanımlarını korumak amacıyla politik yollara başvurduğu belirtilmiştir. Neticede Suriye işgalinin uluslararası desteği ve sağ

kanadın tutumları ile devrimci gelişmenin uğradığı yenilginin ardından sağ kanadın üstünlüğünün kabul edildiği anlatılmıştır.

“İsrail'in Lübnan'ı İşgali: 6 Haziran 1982” başlıklı dokuzuncu bölümde Birleşik Güçleri'nin (LUH ve Filistin Devrimci Hareket) başarısızlığın ardından İsrail 1978'de kendi sınırlarına bitişik Lübnan topraklarında 8 millik geniş bir bölge oluşturmak istemesi ile bölgedeki etkinliğini arttırmak için göstermiş olduğu çeşitli planlar anlatılmıştır. İsrail'in Lübnan saldırısında Birleşik Devletler ile yakın temaslar kurmak istemesi ve işgal sırasında Suriye engellerini aşacak güce sahip olduğunu Birleşmiş Devletlere ispatlamak amacıyla girişimlerine değinilmiştir